In Nieuw deel van driedelige Engelstalige Caribische literatuurgeschiedenis:

Aandacht voor Antilliaanse schrijvers

Onlangs is de tweede band verschenen van een driedelige serie over de Caribische literatuurgeschiedenis in de breedste zin van het woord. Ze maakt deel uit van een grote serie *A comparative history of literatures in European languages* waarmee door de International Comparative Literature Association in 1967 werd gestart. In 1985 werd in Parijs besloten in deze serie drie delen aan de literatuur van het Caribische gebied te wijden. Zoals dat dan gaat, werd er een redacteur aangezocht in de persoon van A. James Arnold die verbonden is aan de universiteit van Virginia, die op zijn beurt wordt bijgestaan door deelredacteuren en tientallen deskundigen die elk een stukje voor hun rekening nemen. Zo verscheen in 1994 het eerste deel over de Spaanse en Franstalige literatuur van het gebied. Het derde deel dat nu net op de markt is bevat een aantal cross cultural studies, waarna het volgend jaar te verschijnen tweede deel van de serie de Engels- en Nederlandstalige Caribbean zal behandelen. Hoewel de serie gericht is op literatuur in Europese talen zal in het deel dat over ons gaat wel degelijk flink aandacht aan het Papiaments, Sranan Tongo en Sarnami gegeven worden.

Door Wim Rutgers

Het grote aantal medewerkers - tweeëndertig voor het eerste deel, vanuit allerlei universiteiten vooral uit Noord-Amerika, maar met eveneens enkele medewerkers uit het Caribisch gebied zelf van de universiteit van de West-Indies - maakt van deze forse literatuurgeschiedenis een lappendeken van individuele essays of positiever uitgedrukt: geeft ze een kaleidoscopisch beeld van wat de Caribische literatuur heeft opgeleverd. Om toch enige eenheid in deze verscheidenheid te brengen, verloopt de aanpak volgens een vast stramien dat is ingedeeld naar taal, populaire en literaire cultuur en vervolgens landen of regios.
Daarbinnen geniet de auteur in het eigen artikel echter grote vrijheid. Daarmee geeft deze serie geen literatuurgeschiedenis, maar een aantal essays die als bouwstenen voor een literatuurgeschiedenis gebruikt zouden kunnen worden - zo die er ooit van het Caribisch gebied zou kunnen komen.

CROSS-CULTURAL

In het derde deel komen achtereenvolgens in grote lijnen en in chronologische volgorde onderwerpen als cartografie en reisbeschrijvingen, eenheid en verscheidenheid van het gebied, de erfenis van Afrika en Europa, négritude en creolisering, literatuur en populaire cultuur, carnaval, orale en geschreven literatuur, verzet en globaliseringstendensen, gender en identiteit, populaire muziek en literatuur, genres en stromingen aan de orde. Het thema *Caliban*, het personage uit William Shakespeare *The Tempest* die als personificatie van de gekoloniseerde mens dient, wordt in een speciale sectie door twee auteurs uitgewerkt. Ook het thema van de mulattin krijgt veel aandacht. Post-kolonialisme en post-modernisme scoren in talrijke artikelen hoog als referentiekaders. In een lang artikel komen enkele literaire tijdschriften als *Caribbean Quarterly*, *Caribbean Studies* en *Casa de las Americas* aan de orde. Er zijn analyses van auteurs als Derek Walcott en Gabriel García Marquez, Alejo Carpentier, Antonio Benítez-Rojo, Edouard Glissant en vele andere prominenten. De artikelen constateren voortdurend overeenkomsten en verschillen, verscheidenheid in eenheid.

ANTILLEN

Het kan niet de bedoeling zijn hier door te gaan met op te sommen wat er allemaal in dit rijke boek te vinden is. Er is een enorme verscheidenheid van onderwerp en benadering, waarbinnen het Nederlands-Caribische gebied een uiteraard bescheiden plaatsje inneemt.
In de afdeling over creolentalen krijgen Negerhollands, Sranan Tongo, créole en vooral Papiaments uitgebreide aandacht van George Lang, die aan de universiteit van het Canadese Alberta verbonden is: *Papiamentu is the most successfull Creole literature in the Caribbean.*
Ineke Phaf bespreekt de Curaçaoënaar Manuel Piar, die zon grote rol in de bevrijding van Zuid-Amerika speelde, maar uiteindelijk veroordeeld en terechtgesteld werd. Aan hem werden in Venezuela twee romans gewijd, *Manuel Trujillo El gran dispensador* (1983) en Francisco Herrera Luque *Manuel Piar: caudillo de los colores* (1987). Piar komt ook voor in Gabriel García Marquez' *El general en su labirinto* (1989). Ineke Phaf analyseert deze romans en vergelijkt ze met Boeli van Leeuwen *Het teken van Jona* (1988) en Tip *Marugg De morgen loeit weer aan*(1988). Aleid Fokkema vergelijkt in een artikel over het sublieme in de Caribische literatuur een aantal lange epische gedichten als Derek Walcott *Omeros* (1990), Edouard Glissant *Les Indes* (1955) en David Dabydeen *Turner* (1994) met Frank Martinus Arion *Stemmen uit Afrika* (1957).
Het interessante van zon bundel met artikelen die dwars door tijd en plaats heen hun analyses geven, is dat ze een wijd perspectief openen voor interpretatie vanuit onverwachte hoek.

Ineke Phaf zet Boeli en Tip in de hoek op straf: *"Curaçaoan litarary discourse presents only neutral bohemians or voyeurs who consider any social criticism to be either doomed or paranoid. Due tot the absence of a social project for greater regional autonomy, these literary protagonists are unable to confront a conflictive situation in their own fictional environment."* Het lijkt me dat daarover nog wel wat te discussiëren valt.
De gedachte dat het Caribisch gebied een ten principale Afrikaans gebied zou zijn wordt in diverse artikelen die op hun beurt uitgaan van concepten als antillianité en creolisering scherp bestreden. Nobelprijswinnaar Derek Walcott krijgt er naar aanleiding van zijn Omeros vanuit de genderhoek van langs als koloniale representant: *Through Helen, Omeros mirrors the erotics of colonialism that inscribes the Other as feminine, irrational, and animal-like. In the last analysis we find that the colonial gaze exists not only outside the Caribbean but within Caribbean literary discourse itself.*

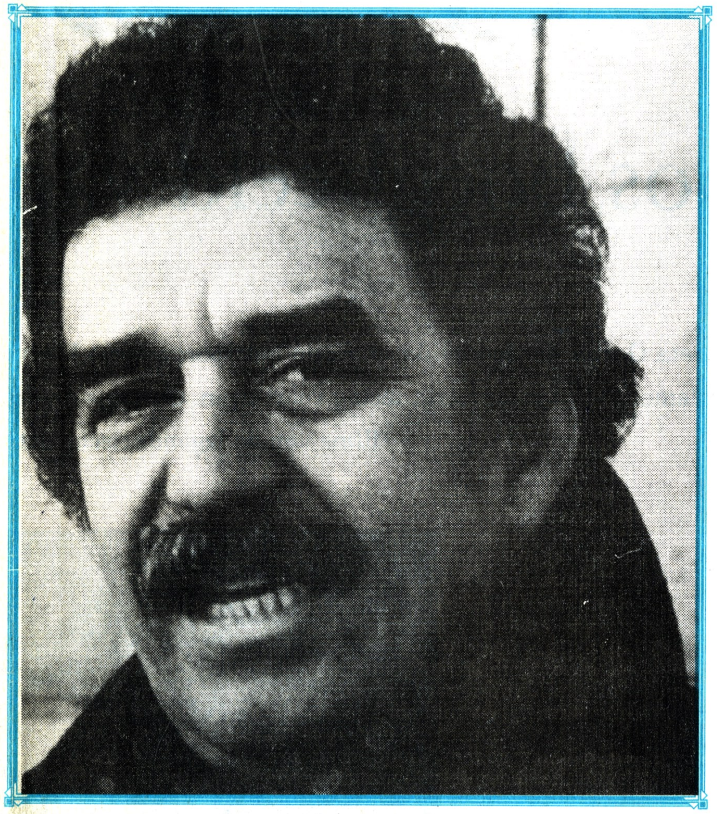

GABRIEL GARCÍA MARQUEZ *(archieffoto Amigoe)*

ACADEMISCH

Dit derde deel is veelal wel voor de *incrowd* geschreven met veel academische highbrow-discussie – let ook op het taalgebruik in het korte citaat hiervoor. Daarnaast komen echter vele zaken aan de orde die ook voor de niet-literatuurwetenschapper interessant zijn. Het belang van dit deel cross cultural studies is dat de wereldwijde discussie over post-modernisme en post-kolonialisme nu eens aan de hand van Carabische auteurs en werken gevoerd wordt, waarmee deze literatuur uit de oorspronkelijk vooral regionale belangstelling nu ineens globale aandacht treedt. Met de beperking dat dit vooral de theoretici in de literatuurwetenschap zal betreffen.

Naast het bezwaar van dit kennelijk onvermijdelijke academisme moet opgemerkt worden dat de lange termijn die verloopt tussen planning, het schrijven van de artikelen en de uiteindelijke publicatie daarvan eveneens stoort. Sommige auteurs hebben hun bijdrage later aan de nieuwste ontwikkelingen aangepast, andere bijdragen komen niet veel verder dan voorbeelden uit de jaren tachtig.
Een derde bezwaar is van financiële aard. Uitgever John Benjamins in Amsterdam gaat er kennelijk van uit dat deze serie slechts door instituten en bibliotheken zal worden aangeschaft. Anders had ze een andere prijszetting bepaald. De boeken zijn prachtig ingebonden. Het eerste deel telt bijna zeshonderd, het tweede vierhonderd dichtbedrukte paginas; maar elk kosten ze ver in de tweehonderd Nederlandse guldens. Een onbegrijpelijke prijs die de werken nagenoeg onbereikbaar maakt voor een breder publiek.
Wie het geld er voor over heeft, haalt met de boeken echter wel veel interessante stof in huis, die een goed beeld geeft van wat er het laatste decennium internationaal leeft binnen de literaire Caribistiek.

A. James Arnold: 'A history of literature in the Caribbean'. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Deel 1: Hispanic and Francophone Regions (1994)
ISBN Europa 90 272 3442 6 / USA 1 55619 601 6
gebonden; 579 pagina's

Deel 3: Cross-Cultural Studies (1997)
ISBN Europa 90 272 3444 2 / USA 1 55619 603 2
gebonden 399 pagina's